

STATSRÅDETS
SVENSKA
SPRÅKNÄMND

Språkråd

Ny utbildning i författningsöversättning	3
Slaftips	5
Gammalt och nytt i hälso- och sjukvårdslagen	6
Språkvårdsdag på Hanaholmen	8
Svensk-finskt översättarseminarium	9
Klarspråkskonferens om juridiskt språk i Norden ...	9

Statsrådets svenska språknämnd finns på adressen

www.vnk.fi/spraknamnden

På webbplatsen finns information om nämnden och om dess verksamhet och sammansättning. Där hittar du också alla nummer av Språkråd i pdf-format från och med Språkråd 1/2001. På webbplatsen finns dessutom nämndens rekommendationer, handboken Svenskt lagspråk i Finland (Slaf) och mallar och ordlistor.

Frågor och initiativ till Statsrådets svenska språknämnd

kan sändas per e-post.

I principiella frågor som gäller svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland kan nämnden även konsulteras muntligen via sekreteraren, tfn (09) 1602 2377.

Prenumerationer på Språkråd, adressändringar och annulleringar:
per e-post, fax eller post. Se kontaktinformation nedan.

Språkråd distribueras i tryckt form per post och i pdf-format per e-post.
Språkråd sänds gratis till beställaren.

Redaktör: Susanna Karjalainen

Ombrytning: Anja Järvinen

Kopiering: Statsrådets kansli, upplaga 1 340 ex

Kontaktinformation:

Statsrådets svenska språknämnd

Statsrådets translatorsbyrå

PB 23, 00023 STATSRÅDET

spraknamnden@vnk.fi

Tfn sekreteraren (09) 1602 2377, fax (09) 1602 2088

NY UTBILDNING I FÖRFATTNINGSÖVERSÄTTNING – ANSÖK NU!

Utbildnings- och utvecklingscentret Palmenia vid Helsingfors universitet erbjuder i samarbete med Statsrådets svenska språknämnd en ettårig översättarutbildning som ger en specialkompetens för författningsöversättning finska–svenska. Initiativet till utbildningen kommer från Statsrådets svenska språknämnd, som med oro noterat bristen på kunniga nya författningsöversättare i och med de närmaste årens pensioneringar i branschen. Författningsöversättare behövs bl.a. vid statsrådets translatorsbyrå, riksdagens svenska byrå, ministerierna och som frilansar. Ansökningstiden går ut redan den 30 april 2011, så om du tror att detta kunde vara något för dig, läs vidare och ansök nu!

Målet med översättarutbildningen är att utbilda nya yrkesskickliga författningsöversättare från finska till svenska. Under utbildningens gång utvecklar deltagarna sin förmåga att översätta och att reflektera över egna och andras översättningar. Praktiska översättningsövningar kombineras med föreläsningar och övningar i juridiskt språkbruk och språkvård, genre- och textanalys samt översättningsteori och informationssökning. I utbildningen ingår också yrkesorientering. Utbildningen planeras och genomförs av experter inom de aktuella områdena i samarbete med professionella författningsöversättare och laggranskare.

Utbildningen omfattar 20 sp och avslutas med ett färdighetsprov. Deltagarna får en specialkompetens i författningsöversättning. Utbildningsperioden sträcker sig över ett läsår och kan utföras vid sidan av studier och förvärsarbete. Till utbildningen antas maximalt 15 deltagare.

Genom utbildningen får deltagarna praktisk, teoretisk och yrkesinriktad kunskap för att kunna arbeta som författningsöversättare från finska till svenska, antingen som en del av en organisation (t.ex. statsrådets translatorsbyrå, riksdagens svenska byrå, ministerier), ett företag (översättningsbyråer) eller som egenföretagare.

Antagningsprov och urval

Deltagarna väljs utifrån ett godkänt antagningsprov och en intervju. I antagningsprovet prövas färdigheterna i svenska och översättning. Antagningsprovet ordnas fredagen den 13 maj kl. 15.00–18.00 i Helsingfors. Antagnings- och slut-

proven behandlas och bedöms av en arbetsgrupp tillsatt av Statsrådets svenska språknämnd.

Antagningsprocessen avslutas med en individuell muntlig intervju där speciell vikt läggs vid förmåga och motivation. De sökande kallas till intervjun på basis av antagningprovet. Intervjuerna hålls den 25–27 maj i Helsingfors.

Av de sökande förutsätts mycket god stilistisk förmåga på svenska. Lämplig bakgrund har personer med översättarutbildning eller annan akademisk slutexamen (minst kandidatnivå) samt yrkesverksamma translatorer som är nya i yrket (även utan akademisk slutexamen) och studerande från alla ämnesområden i slutskedet av sina magisterstudier. Erfarenhet av översättning är ett plus.

Antagningsprocessens resultat meddelas senast den 15 juni 2011.

Illustration: Susanna Karjalainen

Avgift

Utbildningen är subventionerad av undervisnings- och kulturministeriet. Kursavgiften är därför endast 150 euro per termin, d.v.s. 300 euro för hela utbildningen. Utgifter såsom litteratur, resor och logi står deltagarna dock själva för.

Kursplan

Utbildningen inleds i augusti 2011 och avslutas i maj 2012. Under denna period ordnas sex hela seminariedagar (närstudiedagar) i Helsingfors under vardagar. I närstudiedagarna ingår även studiebesök. Mellan seminarierna möts deltagarna i mindre grupper för att få personlig handledning och respons. Gruppen håller kontakt via en gemensam läroplattform på webben (*Moodle*) där också rapporter lämnas in och diskussioner inom gruppen förs. Deltagarna ger även respons på varandras texter via läroplattformen.

De mer teoretiska seminarierna, självstudierna och det praktiska arbetet inklusive översättningsövningarna bildar en helhet. Seminarierna utgör den teoretiska stommen som de praktiska övningarna bygger på.

Närstudiedagarnas innehåll:

1 Yrkesbild och yrkesidentitet

2 Lag- och förvaltningspråket

- Hur lagar och förordningar kommer till
- EU:s rättsakter
- Normhierarkier och dokumenttyper
- Principer för modernt svenskt lagspråk
- Finlandismer

3 Informationssökning, källor och arbetsmetoder

- Finlex, Eurlax och andra databaser
- Hur hitta svensk lagstiftning och svenska myndighetsföreskrifter
- Ordböcker, handböcker och andra hjälpmedel
- Källkritik
- Namn och namnanvändning

4 Språkvård och översättning

- Speciella språkriktighetsfrågor vid översättning av författningstext från finska till svenska
- Övrig språkvård och språkriktighet
- Skrivregler
- Ord och fraser som bör undvikas i författningstext

5 Terminologi för översättare

- Termer och terminologisk konsekvens
- Särskilda termproblem i EU-relaterade texter
- Principer för termbyten
- Terminologiskt arbete
- Genomgång av centrala begrepp

6 Lagteknik för översättare

- Informationen i ingressen, ingressmallar
- Parallelltexter
- Punktuppställningar
- Språkliga ändringar enbart i den svenska eller i den finska texten
- Författningsrubriker, titlar och hänvisningsteknik
- Rubriker och standardfraser i propositioner

Distansuppgifter

- Textanalysuppgifter, t.ex. att jämföra lagtexter från Sverige och Finland samt svenska och finska lagtexter
- Språkgranskningsuppgifter
- Översättningsuppgifter som går igenom av översättare och jurister
- Färdighetsprovet är en längre översättningsuppgift som kommenteras individuellt av en expert

Utbildare

Bland utbildarna finns Finlands främsta experter på författningsspråk och översättning, bl.a. från statsrådets translatörbyrå, justitieministeriets laggranskningsenhet, riksdagens svenska byrå, Forskningscentralen för de inhemska språken och Helsingfors universitet, samt språkexperter från Sverige.

Ansökan och information

Ansökan till utbildningen lämnas in senast den 30 april 2011 på en e-blankett via www.helsinki.fi/svenska. Till blanketten bifogas meritförteckning och en motivationsbeskrivning på 150–200 ord. Speciell vikt läggs vid tidigare erfarenhet av översättningsarbete. *Information om innehållet:* Projektchef Mika Hietanen mika.hietanen@helsinki.fi, tfn (09) 1915 4042. *Information om anmälan och urvalsprocessen:* Utbildningssekreterare Anne Ristoja, anne.ristoja@helsinki.fi, tfn (09) 1915 4065.

SLAFTIPS

I varje nummer av Språkråd ingår några plock bland matnyttiga ord, uttryck och regler i handboken Svenskt lagspråk i Finland, Slaf (Föreskrifter, anvisningar och rekommendationer från statsrådets kansli 1/2010).

Edustusto

Representation, beskickning som övergripande begrepp. Med *beskickning* avses en diplomatisk representation, t.ex. en ambassad.

konsuliedustusto = *konsulat*

pysyvä edustusto = *ständig representation* (Finland har en ständig representation vid bl.a. EU, Europarådet, OSSE och FN)

erityisedustusto = *särskild representation* (Finland har en särskild representation vid Nato)

Kommentar: Pysyvä heter vanligen *ständig* i det här fallet, mer sällan *permanent*.

Ennakkopäätös

Prejudikat i fråga om ett avgörande som ska uppfattas som vägledande i liknande framtida fall (kallas ibland också **prejudikaatti** på finska). *Jfr Ennakkoratkaisu*

Ennakkoratkaisu

Förhandsavgörande när det är fråga om ett avgörande av EU-domstolen om tolkningen av EU-rätten eller ett avgörande av centralskattenämnden om tillämpningen av skattebestämmelser i ett enskilt fall. *Prejudikat* när det är fråga om ett avgörande som ska uppfattas som vägledande i liknande framtida fall, se **Ennakkopäätös**

Ennestään

Sedan tidigare, redan (nu), av gammalt m.fl. (inte "från förut")

Harkinnanvarainen

Beroende på/av prövning; omskrivning med efter prövning; ibland behovsprövad (om prövningen avser mottagarens behov av hjälp eller bidrag), *inkomstprövad* (i fråga om förmåner vars storlek är beroende av mottagarens inkomster)

Kommentar: Observera att uttrycket heter *efter prövning*, inte "enligt". Det finns en rad andra uttryck där vi i Finland tenderar att använda "enligt" när allmänsvenskan har *efter*, exempelvis *statistik efter ämne, standardisera efter ålder, efter behov*.

Ottaa käyttöön

Ta i bruk/drift, börja använda, införa m.fl.

Kommentar: Det är inte alltid lätt att komma på alternativ till uttrycket *ta i bruk*. *Introducera, lansera, presentera, starta, sätta in, tillåta, övergå till m.fl.* kan från fall till fall komplettera alternativen i Slaf. Kärnkraftverk tas *i/ur drift*, inte "i/ur bruk".

Slaf finns tillgänglig på Internet via Statsrådets svenska språknämnds webbplats på adressen <http://www.vnk.fi/spraknamnden>

GAMMALT OCH NYTT I HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSLAGEN

Den 1 maj 2011 träder den nya hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) i kraft. Lagen har något gammalt och något nytt både språkligt och innehållsligt. Margareta Gustafsson arbetar som translator vid riksdagens svenska byrå och har det medicinska språket som specialintresse. Här berättar hon om termer och ordval i den nya lagen.

Vårdande ord

Hälso- och sjukvård (*terveydenhuolto*)

Lagen heter alltså *hälso- och sjukvårdslag*, inte "hälsovårdslag".

Så här definieras *hälso- och sjukvård* i Socialstyrelsens termbank (Sverige): "hälso- och sjukvårdsåtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador". Varken *hälsovård* eller *sjukvård* definieras separat i termbanken.

Sluten vård (*laitoshoito*)

Jag kan inte påstå att riksdagen har blivit ner-ringd av upprörda medborgare som undrar varför de ska spärras in på sluten avdelning. Däremot har några översättare hört av sig och sagt att de har lite svårt för det här med *sluten vård*. Men definitionerna i Socialstyrelsens termbank saknar helt dramatik: "hälso- och sjukvård när den ges till patient inskriven vid vårdenhet". *Sluten vård* är motsatsen till *öppen vård*: "hälso- och sjukvård som inte är sluten vård eller hemsjukvård". Man ska således inte sätta likhetstecken mellan *sluten vård* och *psykvård*.

I vissa författningar är *laitoshoito* översatt med *institutionsvård* och i äldre författningar heter det "anstaltsvård". Utan att gå in på någon närmare analys konstaterar jag att *institutionsvård* mer hör hemma inom socialvård än inom hälso- och sjukvård. Lagen gäller i viss omfattning också socialvård, men definitionen av *sluten vård* (67 §) är entydig: "Med sluten vård avses vård, behandling och rehabilitering på vårdavdelning vid sjukhus, hälsovårdscentral eller någon annan verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården eller under motsvarande förhållanden".

Hälsovårdscentral (*terveyskeskus*)

Det finns säkert en och annan som hoppades att kortformen *hälsocentral* hade tagits in i lagen. Så blev det inte. Överlag är det lite oklart vad

lagen exakt avser med *hälsovårdscentral*. I vissa paragrafer verkar det vara ett överbegrepp, en administrativ hälso- och sjukvårdsenhet i kommunerna, medan vården ges på *hälsostationer* (*terveysasema*). I vissa andra paragrafer verkar *hälsovårdscentralen* också ge vård.

Vårdenhet (*hoitopaikka*)

En av de innehållsliga ändringarna innebär att kommuninvånarna med vissa restriktioner får rätt att välja var de vill få sin vård. På finska talas det om *hoitopaikan valinta* (47 §) och här är risken stor att man tar till en så kallad falsk vän på svenska. Det är nämligen inte ovanligt att *hoitopaikka* översätts med *vårdplats*, men för att återigen citera termbanken är en *vårdplats* en "bäddplats på vårdenhet som en inskriven patient kan disponera under ett vårdtillfälle". Invånarna får inte rätt att välja om de vill ligga i en sjukhussäng vid fönstret eller ute i korridoren – om någon mot förmodan har det önskemålet. Det en kommuninvånare får välja är enligt 47 § "vid vilken hälsostation vid sin hemkommuns hälsovårdscentral han eller hon vill få de hälso- och sjukvårdstjänster som avses i 2 och 3 kapitlet".

I Sverige kallas detta *vårdval*. Saxat på nätet: "Du som bor i Stockholms län kan i de flesta fall själv välja var i länet och hos vilken vårdgivare du vill söka vård. Vårdval Stockholm är ett sätt att organisera vården. Men framför allt är det ett sätt att underlätta för dig att välja en vårdgivare som passar just dig och dina behov."

I 73 § förekommer ordet *vårdplats* och det heter då *sairaansija* på finska.

Vårdavdelning (*vuodeosasto*)

Se citat ur 47 § under Vårdenhet. Trots att *vårdavdelning* rekommenderades av bland annat gruppen HälsoTerm för flera decennier sedan har ordet inte kommit in i särskilt många lagparagrafer utan *bäddavdelning* har levt kvar.

Vårdgivare (*palveluntuottaja*)

På ett ställe (54 §) i lagen översätts *palveluntuottaja* med *vårdgivare*.

Vård, behandling, vård och behandling (*hoito*)

Lagen har några ställen där det är befogat att översätta *hoito* med *vård och behandling*. *Terapi* förekommer en gång, men då står det *terapia* på finska.

Övrigt

Bilddiagnostik (*kuvantamistutkimus, kuvantamispalvelut*)

För ett antal decennier sedan talades det om (*medicinsk*) *bildering*, men ordet verkar i stor utsträckning ha fallit i glömska. I snävare betydelse kan *kuvantaminen* översättas med *radiologi, diagnostisk radiologi, radiologisk undersökning* etc. Lagen säger inte exakt ut vilka undersökningar som avses med *kuvantamistutkimus*, och då kan *bilddiagnostik, bilddiagnostisk undersökning* etc. tjäna som överbegrepp.

Förbrukningsartikel (*hoitotarvike*)

Förbrukningsartiklar kan vara exempelvis teststickor vid diabetes eller katetrar vid ryggmäragsbräck, det vill säga hjälpmedel som vissa patientgrupper enligt den nya lagen har rätt att få kostnadsfritt från kommunen. Nu kan vi glömma "vårdtillbehör", "vårdmateriel" m.fl. dunkla översättningar.

Social trygghet (*sosiaalinen turvallisuus*)

I vår lagstiftning har *social trygghet* stått för den mångfald av trygghetsförmåner som samhäl-

let erbjuder, men på senare år har uttrycket fått en mer abstrakt betydelse. Finskan gör skillnad mellan *sosiaaliturva* och *sosiaalinen turvallisuus*, medan båda två heter *social trygghet* på svenska i vår lagstiftning. Sverige och EU verkar allt mer gå in för distinktionen *socialförsäkring (sosiaaliturva)* och *social trygghet (sosiaalinen turvallisuus)*. Ett tag hette *sosiaaliturva* *socialt skydd* i EU. Än så länge verkar begreppen i ganska stor utsträckning gå in i varandra. Sannolikt får vi trots det anledning att tänka om i Finland, om inte förr så senare.

Specialupptagningsområde (*erityisvastualue*)

Jag nämner ordet bara som en påminnelse om en gammal bekant. På finska förkortas *erityisvastualue* ofta till *ERVA-alue*. På svenska finns ingen vedertagen förkortning.

Välbefinnande, välfärd (*hyvinvointi*)

Ordet *hyvinvointi* är mycket frekvent i lagen. Det översätts ömsom med *välbefinnande*, ömsom med *välfärd*. Det är inte utan att man tycker lite synd om översättaren: ungefär 30 träffar på *hyvinvointi* i de tjugo första paragraferna och ingenstans sägs det ut om lagen avser en känsla av att må bra (*välbefinnande*, Nationalencyklopedin) eller en samlande benämning på människors levnadsförhållanden (*välfärd*, Nationalencyklopedin). Valet blir inte lättare av att både *hälsa och välbefinnande* och *hälsa och välfärd* är frekventa ordpar. I en del paragrafer hade eventuellt *livskvalitet* platsat.

 Margareta Gustafsson
translator, Finlands riksdag

RÄTTELSE TILL MYNDIGHETSFÖRTECKNINGEN I SVENSKT LAGSPRÅK I FINLAND, SLAF

På sidan 179 i myndighetsförteckningen i Svenskt lagspråk i Finland, Slaf bör det stå *Suomen* framför *Rahapaja*. Det korrekta namnet är alltså Suomen Rahapaja Oy, på svenska Ab Myntverket i Finland.

Språkvårdsdag

på Hanaholmen

onsdagen den **18 maj 2011**

Dröm och verklighet

Översättning och myndighetsspråk i Finland och Sverige

- 9.00–9.15 Välkommen!
Gunvor Kronman, direktör, Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland
Mikael Reuter, ordförande, Hugo Bergroth-sällskapet
- 9.15 **Översättarna – proffs eller annars bara språkkunniga?**
Vad ska en översättare kunna?
Katarina Petrell, regeringsråd, chef för Statsrådets translatörsbyrå
Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2011. Webbinformation på två språk.
Hanna Öunap, informatör, sekretariatet för nordiskt samarbete vid UM
- 10.15 **Kan maskinerna ta över?**
Hur långt kan man automatisera översättning och svarsfunktioner?
Rickard Domeij, språkvårdare, Språkrådet
Klarspråk på Folkpensionsanstalten.
Carola Grönholm, övertranslator vid översättargruppen, FPA
Utdelning av språkpriset (prissumman donerad av Svenska kulturfonden) och eventuell språksporre
- 13.00 **Lagspråk i Sverige och Finland – hur nära kan vi komma varandra?**
Barbro Ehrenberg-Sundin, klarspråksexpert, språkvårdare
Ann-Marie Malmsten, lagstiftningsråd, Justitieministeriet
- 14.15 Tidskriften Språkbruk fyller 30 år.
Charlotta af Hällström-Reijonen, chefredaktör
Födelsedagskaffe
- 14.45 **Samma på svenska - sama suomeksi?**
Finskan i Sverige fick status – nya utmaningar för översättarna
Paula Ehrnebo, fil.dr, f.d. chef för den sverigefinska språkvården
Enkelt på finska – svårt på svenska?
Ulla Tiirilä, språkvårdare, Forskningscentralen för de inhemska språken
Eva Orava, översättare
- 16.00 Språkvårdsdagen avslutas

Anmäl dig via www.hanaholmen.fi eller skriftligen till Hugo Bergroth-sällskapet, Forskningscentralen för de inhemska språken, Berggatan 24, 00100 Helsingfors. Ange om du är studerande. **Deltagaravgift 70 euro** (studerande 35 euro, gäller inte forskarstuderande); inkluderar lunch och kaffe.

Sista anmälningsdag är torsdagen den 5 maj. Det brukar bli fullsatt, så anmäl dig i tid!
Deltagaravgiften betalas senast den 5 maj på Hugo Bergroth-sällskapets konto Aktia 405530-26441.

Glöm inte att skriva samtliga deltagares namn i meddelandefältet.

Hugo Bergroth-sällskapet
Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland
i samarbete med **Forskningscentralen för de inhemska språken**

SVENSK-FINSKT ÖVERSÄTTARSEMINARIUM

Årets svensk-finska översättarseminarium ordnas den 15–17 september 2011 som båtseminarium på rutten Helsingfors–Stockholm.

Preliminär tidtabell:

torsdagen den 15 september:	seminariet inleds kl. 14 på Viking Gabriella
fredagen den 16 september:	seminarium på Finlandshuset i Stockholm ca kl. 10.30–13.00 fritid båten avgår från Stockholm kl. 16.45
lördagen den 17 september:	seminarium på båten kl. 17.00–20.00 ankomst till Helsingfors kl. 9.55

Pris:

Deltagare som är medlemmar i Finlands översättar- och tolkförbund: 500 euro
Deltagare som inte är medlemmar i Finlands översättar- och tolkförbund: 600 euro

I priset ingår: program, 2 x övernattning i A-hytt (hela hytten), 2 x middag, 2 x frukost, busstransport till Finlandshuset i Stockholm.

Avdrag för inkvartering i dubbelhytt: 60 euro/person

Arrangörer är Forskningscentralen för de inhemska språken och Finlands översättar- och tolkförbund. Mer information om programmet publiceras inom kort på www.focis.fi/su-ru.

KLARSPRÅSKONFERENS OM JURIDISKT SPRÅK I NORDEN

Den 11–12 oktober 2011 hålls en nordisk klarspråkskonferens i Reykjavík med temat "Juridiskt språk i Norden". Konferensavgiften är 94 euro, och i den ingår kaffe, utflykt med guide till Þingvellir och festmiddag den 12 oktober 2011. Anmälningstiden går ut den 9 september 2011. Mer information ger Jóhannes B. Sigtryggsson på Arni Magnússon-institutet för isländska studier, telefon (+354) 525 4441 och e-post johans@hi.is.

Hela programmet kan läsas på <http://www3.hi.is/id/1027945>.

STATSRÅDETS KANSLI